

"Havia de servir el meu país com a científic"

Enric Casassas, químic i ex-president de l'Institut d'Estudis Catalans, va morir el passat 17 de febrer als 79 anys. EL TEMPS reproduceix una entrevista publicada el 1992, després que la Fundació Jaume I li donés un premi i la Universitat Catalana d'Estiu l'homenatgés.

Vau començar a fer de professor a la universitat l'any 1950. Com recordeu la institució?

—Fèiem recerca igual com els químics alemanys del segle XIX. Hi havia el matràs, el tub d'assaig, el fogó i para de comptar. La ciència experimental es trobava en un estadi molt primitiu. A Catalunya hi va haver l'acció de la Mancomunitat, que dintre la Universitat va fer feina important. La Generalitat republicana no va tenir gaire temps de desenvolupar un sistema científic. I després va venir la guerra civil i la postguerra.

—I després va marxar als Estats Units. Quin canvi, no?

—Sí senyor. Vaig treballar amb Kolthoff, un holandès que se'n va anar als Estats Units. Era, probablement, el químic analític més important del món. Em va agradar veure la instrumentació que hi tenien: uns accessoris lligats amb un cordill i unes ampolles buides de Coca-Cola que servien de recipient. Això vol dir que treballaven al límit. Amb això vull dir que el científic mai no en té prou. Augmenten els diners i en fan falta més, perquè el científic tendeix a treballar al límit per poder arribar més lluny.

—I després va tornar. Per què?

—La meua carrera científica hauria estat molt més brillant allà. Però el sentiment de pertinença a

una nacionalitat petita i oprimida em va fer tornar. Jo pertanyia a aquest país i havia de lluitar per aquest país. Vaig tornar i en veure els laboratoris i que no hi havia possibilitat d'aconseguir els instruments que tenia als Estats Units, vaig passar una de les pitjors èpoques de la meua vida.

—Com participàveu en la lluita cultural?

—Jo vaig tornar l'any 1955. Vaig treballar a la

Junta Consultiva d'Òmnium. Després vàrem fer un embrió de Congrés de Cultura Catalana. D'altra banda, jo era un científic i havia de servir en primer lloc el meu país com a científic. Vaig pensar que havia de ser un científic al millor possible i així servir millor el país. Més endavant vaig llegir que Linus Pauling, el premi Nobel de Química i de la Pau,

deia que el científic ha de servir la comunitat des de la seva posició de científic i en aquelles coses en què és competent. Com que cada vegada més problemes que es plantegen deriven de qüestions científico-tècniques, els científics tenim una oportunitat de participar-hi molt directament.

—Però creieu que al nostre país aquests temes creen debat?

—Als polítics, els interessen poc, i als votants, igual. Just quan s'havien començat a legalitzar els partits polítics, hi va haver una gran mortaldat de peixos al riu Ter. Es va fer un debat entre els partits —era l'any 75 o 76—. Els representants dels partits asseguts a la mesa al teatre de Torroella de Montgrí, varen dir cada cosa...! Mai no havien pensat en res de referit al medi ambient. Però avui encara no hem pensat en la política científica ni en aquestes coses. Els partits només hi pensen en funció dels vots. No crec que mai enlloc s'hagi canviat cap vot per qüestions de política científica. I en canvi, en fonts

d'energia, eliminació de residus, manipulació genètica, etc., hi ha un munt de coses que són vitals i que, a la gent, li agrada conèixer.

—Es podria fer com a Suïssa, on la gent vota en referèndum coses com una llei de manipulació genètica. O s'ha de deixar decidir als experts?

—Si es deixa decidir als experts es pot arribar a les aberracions màximes, perquè els experts són els

"La meua carrera científica hauria estat molt més brillant als Estats Units. Però el sentiment de pertinença a una nacionalitat petita i oprimida em va fer tornar. Jo pertanyia a aquest país i havia de lluitar per aquest país."

qui fan recerca i els qui volen els mínims impediments. Els experts són moltes vegades inhumans. Ara tenim l'exemple del Tractat de Maastricht. "La gent no l'entén", s'ha dit. "Tenim uns representants democràtics que poden votar per la gent". Això és un sofisma. Ningú no va votar en aquelles eleccions sabent què pensaven aquells diputats sobre el tema de Maastricht. Hi ha una cessió de confiança per a unes persones en uns temes que han figurat en el seu programa polític. I si es fa una campanya d'informació, cada partit la farà al seu gust i es farà una pedagogia esbiaixada. Només els diaris independents, si és que n'hi ha, poden actuar, en certa manera, més objectivament.

—Hi ha qui diu que avui no hi ha lloc per als nacionalismes, anant com anem cap a la unitat europea...

—Els qui diuen que la ciència és universal, que anem cap a la unitat europea i els nacionalismes no hi tenen lloc són els defensors dels estats constituïts. Són els nacionalistes espanyols, els nacionalistes francesos, etc. Els qui volen mantenir unes estructures. Però les nacionalitats, les cultures nacionals, com la nostra, tenen una pervivència històrica.

—Quan vau començar a fer classes en català?

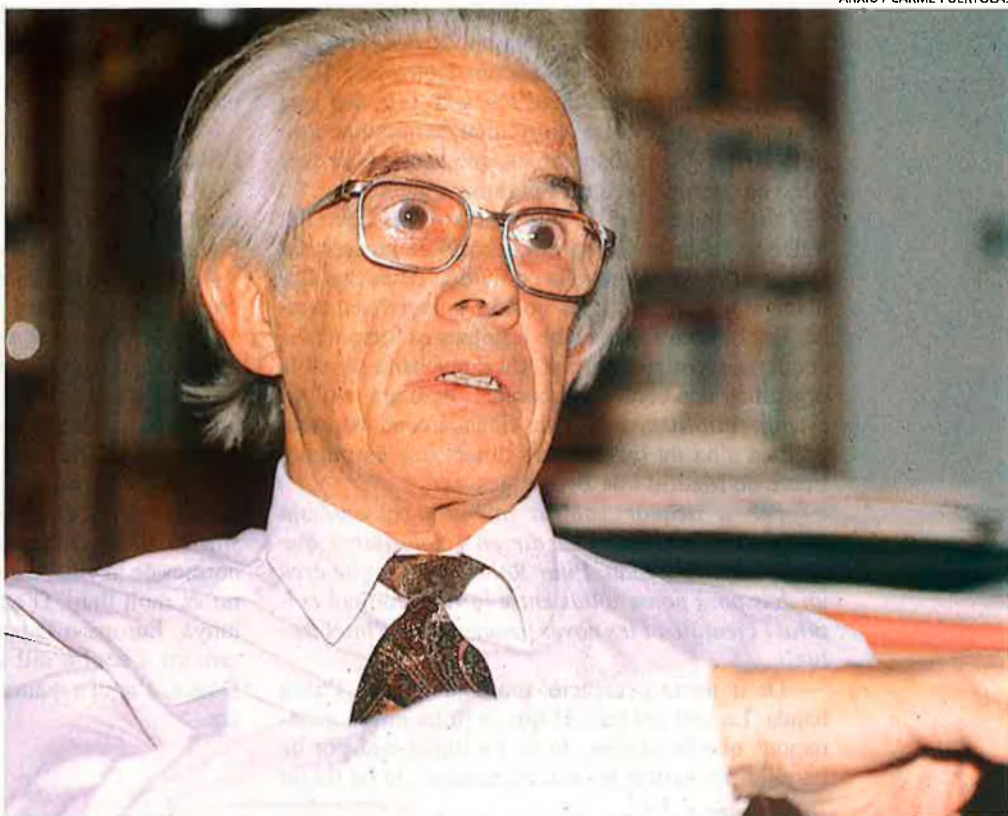
—En temps del franquisme. Alguna vegada tenia algun problema. Érem molt pocs professors que ho féssim. Entre els científics experimentalistes tenim les classes teòriques i les pràctiques. I en aquestes darreres tens més contacte amb els alumnes i tens converses amb un o dos estudiants. Parlar en català era, doncs, el més natural del món, però tot i així molts no ho feien. I si havies parlat en català al laboratori, després a classe començaves en català i passava.

—I el 1972 varen fer el manifest de Prada...

—Va ser important. Entre els redactors hi havia el meu germà Oriol, Ramon Folch, Joaquim Ramis, Josep Laporte, Heribert Barrera, Antoni Lloret, Gerard Vassalls. Es va fer un manifest sobre la necessitat de fer classes en català i es va redactar de manera que fos signat pel màxim de gent possible. Es titulava "El català, llengua d'expressió científica". Crec que va tenir repercussió i va fer canviar actituds.

—I el 1976 Suárez va dir que era estúpid ensenyar ciència en català...

—Hi ha una anècdota anterior, quan una persona a

qui deien "Il·lustre professor" i que havia de ser alcalde socialista de Madrid va manifestar que ensenyar llengua catalana o història de Catalunya, bé. "Però ensenyar termodinàmica en català és una aberració". I això que era una persona culta i progressista. En canvi en Suárez ho deia per ignorància.

—L'anglès és la llengua de la ciència?

—A Suècia fan revistes especialitzades en anglès, molts llibres de text són en anglès i, moltes classes, les tenen en anglès. Però també tenen llibres molt importants en suec i algun de traduït a diversos idiomes. I qui parla el suec? Quatre gats, menys que el català.

—I en general, com veieu la situació de la llengua?

—D'això, hi entenen els sociolingüistes. Alguns diuen que el català es morirà en quatre dies. D'altres, perquè no es mori el volen convertir en un subproducte del castellà. Entre la gent veus actituds diverses. No crec que haguem d'estar desanimats, però tampoc amb gaire confiança. Els qui es confien són els qui diuen; "Ja estem en una situació normal". I aleshores ens relaxem.

—Pot haver-hi una política de recerca de Països Catalans?

—Al IEC estem acabant la discussió sobre política científica en els diferents nivells. Hi ha una cosa fàcil, que és parlar dels tractes amb la Generalitat de Catalunya i com podem influir en la seva política. Però també dedicarem unes pàgines a la relació entre els Països Catalans.

Però, és clar, també parlem de la necessitat de can-

Enric Casassas també va ser president de la Universitat Catalana d'Estiu.

"La sort del país és que ja hi ha noves generacions que funcionen", diu en aquesta entrevista publicada per EL TEMPS el 1992.

vi del marc legal. Perquè en el marc actual una política científica conjunta o una política cultural o el que sigui conjunta, no la podem tenir entre Illes, País Valencià i el Principat. Per això fem una part d'utopia. Si tinguéssim oportunitat de treballar conjuntament i diners disponibles, què hauríem de fer? Això és complicat i a més purament hipotètic.

D'altra banda, a les universitats de Castelló, València i Alacant hi ha una fracció de professorat que se sent pertanyent a la comunitat de Països Catalans. I a les Illes i a les nostres universitats, també. Establir unes línies amb les quals es fomentés la cooperació seria important. Crec que seria possible organitzar una certa col·laboració. Però això vol dir establir prioritats i obtenir finançament. Aquesta política s'ha de fer amb els diners que es puguin treure de Madrid i de Brussel·les.

—Per a acabar voldria que em comentéssiu tres frases que es varen dir en l'homenatge que us varen fer a Prada. Pilar Rahola va dir que éreu un dels pocs ponts sòlids entre la rica tradició cultural i científica i les noves generacions d'intel·lectuals.

—De la meua generació, molts ja estem a l'altra banda. La sort del país és que ja hi ha noves generacions que funcionen. Jo no he tingut mai por de barrejar-me amb el jovent. Al contrari, hi he tingut

molt d'interès. No m'he tancat al voltant de la meua generació perquè, d'aquesta interacció, en surt beneficiat especialment la persona gran, que entén noves idees.

—Josep-Lluís Carod-Rovira va dir que éreu l'Einstein català.

—Ui! Això va ser una frase literària, probablement relacionada amb el meu despentinat habitual. Fonamentalment volia dir això.

—I Josep Benet va dir que éreu un obstinat que creu en el futur. Com el veieu, el futur?

—Això d'obstinat és veritat. Penses que podràs fer certes coses i només en realitzes el 5%. Superes la sensació de fracàs i això vol dir ser obstinat. És una de les constants de la meua vida, superar aquest sentiment de fracàs.

S'han de fer coses encara que sembli que no en traurem res. Crec que s'ha d'actuar com si creguéssim en el futur. I aquest condicional és una de les normes de la vida. Com si la feina fos eficaç. I el futur és molt llarg. D'aquí a mil anys existiran Catalunya, Europa o Espanya? No ho sabem. No podem en d'aquí a mil anys. I d'aquí a quatre dies? Doncs, d'aquí a quatre dies estarem tan fumuts com ara.

Xavier Duran

Premis Literaris de la XI Nit de Sant Jordi

**Premi EL TEMPS
de periodisme
dotat amb 400 EUR
(2.624 FR)**

**30 d'abril de 2000
Capella-Sant-Domènec
Perpinyà.**

BASES:

- Podran postular a aquest premi exclusivament els reportatges escrits sobre temes referents a Catalunya Nord. L'extensió màxima de les obres presentades no haurà de ser inferior a 3 pàgines ni d'excedir-ne les 5.
- Els reportatges que aspirin a aquest premi hauran de ser inèdits i redactats en llengua catalana.
- Els originals s'hauran de presentar per triplicat amb fulls de mida A4, mecanografiats en una sola cara doble espai.
- Els textors s'hauran de presentar sense cap firma. Les referències que permetin d'identificar l'autor (nom, cognom, adreça i telèfon) hauran d'anar separades però adjuntes a l'obra, dins d'un sobre tancat que farà esment, en la part exterior, únicament al títol de l'obra.
- Les obres hauran d'arribar imperativament abans del 15 d'abril del 2000 a Pere Codonyan (32, carrer Pierre Femard. 66270 El Soler).
- S'anunciarà l'obra guanyadora durant el sopar anual de la Nit de Sant Jordi, el 30 d'abril del 2000, a Perpinyà. L'article premiat serà publicat al setmanari EL TEMPS.

Informació, tel. 0034 963 535 100